

Únor je podle gregoriánského kalendáře druhý měsíc v roce. Má 28 dní, v přestupném roce má 29 dní. Třikrát v historii měl únor i 30 dní. Český název měsíce vysvětlují jazykovědci tím, že se v tuto dobu při tání ledu ponořují ledové kry na řekách (únor = nořiti se). V římském kalendáři byl únor posledním měsícem v roce. Právě proto tento měsíc má proměnlivý počet dnů a právě k němu se přidával v přestupném roce jeden den. Varianty původně římského (respektive latinského) názvu Februarius obsahuje většina evropských jazyků. Únor začíná vždy stejným dnem v týdnu jako březen a listopad, s výjimkou přestupného roku. Tehdy začíná ve stejný den jako srpen.

### **Podívejme se na zajímavá přísloví**

Jestli únor honí mraky, staví březen sněhuláky.

V únoru sníh a led — v létě nanesou včely med.

V únoru-li vítr neburácí, jistě v dubnu krovy kácí.

Když půlnoční větrové v tomto měsíci silné jsou, bývá dobrá čáka úrody na ovoce; pakli ale ne, tak přicházejí v měsíci dubnu, májí a škodí vínu a stromům.

Je-li v únoru zima a sucho, bývá prý horký srpen.

Najde-li Matěj led, seká ho hned; nenajde-li led, dělá ho hned.

Je-li na svatého Matěje mráz malý, je jich po něm 40 malých; je-li velký, jest 40 velkých, není-li mráz žádný, je jich po něm bezpočtu.

## **1. únor – 325 let od narození Marie Majerové**

Tato česká spisovatelka a novinářka (1882–1967) pocházela z chudých poměrů, po absolvování měšťanky pracovala jako služebná a písařka, nicméně stále se sama vzdělávala. Krátce žila ve Vídni, v Paříži, a poté v Praze. Její mládí ovlivnilo nejen celou její další tvorbu, ale i politické názory. Nejdříve byla levicovou anarchistkou, od roku 1908 byla členkou Sociální demokracie a v r. 1921 vstoupila do tehdy vznikající KSČ.

Pracovala jako redaktorka Rudého práva, kde psala pro děti. Působila i v Ženském listu, což byl komunistický tisk pro ženy, Právu lidu, Dělnických listech a týdeníku Čin. Překládala z francouzštiny, němčiny a ruštiny, scenáristicky spolupracovala s filmem a rozhlasem.

Její dílo má jedno společné téma, a to špatné životní postavení žen a dívek. Autorčino pojetí žen je ve stylu „být ženou = trpět“. Z jejích povídek a románů je známé především Panenství, utopistický román Přehrada, a poté Siréna (1935), zřejmě nejvýznamnější autorčino dílo, generační román kladenské dělnické rodiny Hudců. Panenství zfilmoval Otakar Vávra v hlavní roli s Lídou Baarovou v r. 1937, za Sirénu získal režisér Karel Steklý první cenu na filmovém festivalu v Benátkách v roce 1947.

Pro děti napsaly především Robinsonku, která byla dvakrát zfilmována, poprvé v hlavní roli s Jaroslavou Tvrzníkovou, podruhé se role Robinsonky, neboli Bláži, zhostila Miroslava

Šafránková. Majerová psala i pohádky pro malé děti a hojně překládala, například Balzaca, Flauberta či Hugovy Bídníky.

### **1. 2. 1932 – 85 let od narození Zbyňka Janaty**

Byl nejmladším členem odbojové skupiny bratří Mašínů. Během útěku skupiny na Západ přes NDR v roce 1953 se po přestřelce s Volkspolizei na železniční stanici Uckro oddělil od ostatních a následujícího dne byl ve 20.38 u vesnice Pelkwitz zatčen. Později byl předán do Československa, kde byl 1. února 1955 spolu s Václavem Švédou odsouzen k trestu smrti. Popraven byl téhož roku 2. 5. na Pankráci spolu s Václavem Švédou a se strýcem bratří Mašínových Ctiborem Novákem. Janata ani Švéda nesměli být pohřbeni, a jak dokládá vězeňský protokol z roku 1961 – urny s jejich popelem byly zničeny.

### **3. 2. 1677 – 340 let od narození Jana Blažeje Santiniho-Aichla**

Český barokní architekt italského původu se proslavil svým jedinečným stylem nazývaným barokní gotika. Jeho díla můžeme obdivovat po celé zemi a stále žasneme, jak před mnoha lety dokázal vytvořit takovou nádheru, která se zapsala do světového architektonického bohatství. Narodil se jako nejstarší syn do vážené rodiny pražského kameníka Santini-Aichela, a bohužel, s tělesnou vadou – byl na část těla ochrnutý a chromý, což mu bránilo úspěšně pokračovat v otcově kariéře a převzít po něm kamenickou dílnu. Kamenictví se přesto vyučil, ale studoval také malířství. Po vyučení se vydal sbírat zkušenosti obvyklou vandrovní cestou. Prošel Rakousko a v Itálii, kde pravděpodobně získal kvalifikaci architekta. V roce 1700 už samostatně realizoval stavby. Začátkem roku 1703 nahradil zkušeného architekta Pavla Ignáce Bayera při přestavbě klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele v Sedlci u Kutné Hory a pracoval na dalších církevních stavbách. Již od začátku svého působení Santini pracoval pro významnou klientelu a u zákazníků byl velmi uznávaný i obdivovaný. Jeho stavby dodnes upoutávají pozoruhodným charakterem vnějších tvarů i zvláštností využití vnitřních prostorů pro světelné vyjádření a akustiku i odvážnými technickými řešeními. Za 23 let plodného projektantského působení navrhl téměř stovku sakrálních, palácových i hospodářských staveb. Pracoval pro četné významné i feudální hodnostáře. Prokázal vytříbený cit pro začlenění staveb do krajiny. Vytvářel a dotvářel prostory s vynikající akustikou a mimořádnou světelnou charakteristikou.

Jan Blažej Santini zemřel po delší nemoci 7. 12. 1723 v Praze.

### **[3. 2. – 20 let od úmrtí Bohumila Hrabala](#)**

Článek o něm si přečtete v rubrice Osobnosti.

## **7. 2. – 100. výročí narození generála Alexandra Beera**

Válečný veterán východní fronty, prošel bitvami u Dukly, Sokolova a u Kurska, kde díky svým znalostem německého jazyka pomáhal při překladu výslechů německých důstojníků Wehrmachtu a SS. Alexandr Beer byl nositelem nejvyššího státního vyznamenání České republiky, Řádu bílého lva, kterým byl dekorován roku 2012. Zemřel 31. prosince 2015. Jeho osudy jsou zaznamenány v knize Historie války a života, kterou lze zakoupit v e-shopu [www.ce skatrikolora.cz](http://www.ce skatrikolora.cz)

## **7. 2. – 95. výročí narození Jana Skácela**

Ráno,  
pokud jsou všechny stromy ještě obvázané  
a věci nedotknuty,  
mezi dvěma topoly anděl se vznáší,  
v letu dospává.

V trhlínách spánku zpívá.

Kdo první na ulici vyjde,  
tím zpěvem raněn bývá,  
snad něco tuší,  
ale nezahlédne.

Je zeleno  
a to je vše, co zbylo z anděla.  
(*Co zbylo z anděla, 1960*)

Básník Jan Skácel působil především v literární redakci rozhlasu v Brně a v kulturní revue Host do domu až do roku 1969, kdy byl časopis zakázán a Skácel měl zakázáno publikovat. Jeho díla mohla vycházet až od r. 1981. Zemřel v roce 1989.

## **7. 2. – 155 let od úmrtí Františka Škroupa**

Tento český hudebník, dirigent a hudební skladatel se narodil 3. 6. 1801 jako páté dítě v rodině kantora a skladatele. Již od svých osmi let veřejně vystupoval, hrál na flétnu, zpíval ve sboru, při studiích učil hudbu a zpěv, zpíval ve Stavovském divadle. Spolu s dalšími vlastenci založil v roce 1823 první českou operní družinu, která si vzala za úkol provozovat v Praze představení českých oper.

Na základě jejich úspěchu u diváků Škroup začal komponovat opery, nejznámější je první česká opera Dráteník. V roce 1827 se stal kapelníkem Stavovského divadla. Po odchodu do penze provozoval pěveckou školu a dále působil jako kapelník u různých evropských orchestru. Nesmrtelnost mu zajistila hudba ke frašce Josefa Kajetána Tyla Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka, ve které při premiéře konané 21. prosince 1834 poprvé zazněla píseň slepého žebráka Mareše Kde domov můj, která se později stala českou národní hymnou.

## **7. 2. – 40 let od úmrtí arm. gen. Aloise Lišky, CBE**

Nar. 20. 11. 1895. V první světové válce přeběhl k ruské armádě a poté bojoval s čs. legiemi v Rusku, po válce zůstal u armády jako důstojník z povolání. V r. 1940 uprchl z vlasti, bojoval ve Francii a následně velel dělostřelectvu v rámci 1. čs. smíšené brigády a od 21. března 1943 celé 1. československé samostatné obrněné brigádě. Mezi jeho velké akce patřilo obléhání Dunkerque v roce 1944. Po válce zůstal v armádě, ale po únoru 1948 byl perzekvován komunistickým režimem stejně jako většina mužů sloužících na západní frontě, podařilo se mu z vlasti odjet a zbytek života prožil ve Velké Británii. V nepřítomnosti byl degradován na vojína v záloze. Rehabilitován byl až posmrtně po listopadu 1989. V roce 2010 u příležitosti oslav 65. výročí osvobození v Dunkerque byla po něm pojmenována jedna z ulic tohoto města.

## **9. 2. – 45 let od úmrtí generála Ludvíka Krejčího**

Narodil se 17. srpna 1890 v Tuřanech u Brna jako nejmladší z osmi dětí v selské rodině. Bojoval v 1. světové válce, jako legionář prošel Transsibiřskou magistrálu. Po válce pokračoval

ve vojenské kariéře, v r. 1933 byl jmenován náčelníkem hlavního štábu čs. branné moci. V nejvyšší funkci vystřídal odvolaného generála Syrového. V armádě prosadil klíčové změny ve struktuře velení, strategii, plánování či modernizaci techniky a technologií, velel výstavbě čs. opevnění. V této nejvyšší armádní funkci setrval až do hořkého konce.

Po začátku německé okupace byl donucen se odstěhovat mimo Prahu, pokoušel se neúspěšně uniknout do zahraničí. 14. října 1941 byl zatčen a vězněn v Terezíně. V červenci 1942 byl nečekaně propuštěn. V říjnu 1943 a srpnu 1943 se ho pokusil K. H. Frank propagandisticky zneužít, což Krejčí odmítl. I přes neustálé sledování podporoval finančními prostředky odbojovou skupinu vedenou Jaroslavem Kvapilem. Po osvobození se ve svých 57 letech přihlásil do armády, ale na začátku roku 1947 byl penzionován. V červenci 1950 byl degradován na vojína a v květnu 1953 mu byla odebrána penze. Pracoval jako pomocný dělník a až po intervenci maršála Koněva mu byl roku 1969 vyměřen částečný důchod. Zemřel jako prostý voják 9. února 1972 v nemocnici Ústí nad Orlicí a pohřben byl v rodných Tuřanech s legionářskými poctami. Hodnost armádního generála mu byla vrácena posmrtně až roku 1990.

## **10. 2. – 55 let od úmrtí Maxe Švabinského**

Jeden z nejvýznamnějších českých umělců dvacátého století byl obdivován pro neobyčejnou kreslířskou zručnost a rozmanitost grafických technik. Na jeho portrétech se můžeme setkat s mnoha významnými osobnostmi jeho doby. Patří ke generaci umělců, kteří položili základy našeho moderního výtvarného umění 20. století. V průběhu života se věnoval například olejomalbě, perokresbě, litografii, mozaice, akvarelu, leptu, pastelů, dřevorytu a dalším. Jeho žánrový rejstřík je rovněž široký, patří do něj portréty, krajiny, ilustrace, plakáty, návrhy gobelínů, vitráží, poštovních známek i bankovek.

## **12. 2. – 95. výročí narození generála Stanislava Hněličky**

V r. 1941 se stal vojákem 11. pěšího praporu - Východního, čs. zahraniční armády, zúčastnil se bojů v Libanonu a Sýrii, bojoval u Tobruku. Poté byl převelen do Británie, kde byl zařazen do 1. čs. obrněné brigády se kterou se zúčastnil bojů u Dunkerque a v západní Belgii. Po únoru 1948 byl perzekvován a vězněn, ale až do své smrti aktivně pomáhal udržovat myšlenky odkazu druhého odboje ve vědomí mladších generací. Zemřel 4. 11. 2016.

## **[13. 2. – 75. výročí zavraždění Otakara Batličky](#)**

**Článek o tomto člověku, spisovateli, telegrafistovi, odbojáři, můžete přečíst v rubrice Osobnosti.**

### **16. 2. – 120. výročí narození genmjr. Karla Lukase**

Karel Lukas prošel 1. světovou válkou, po zběhnutí k Rusům vstoupil do čs. legií. Od roku 1939 působil v odbojové organizaci Obrana národa. Jako vojenský atašé československé exilové vlády se zapojil do bojů v Severní Africe, po válce byl leteckým atašé v USA a v Kanadě. Do Československa se vrátil v létě roku 1947.

Po únoru 1948 byl označen za "reakčního západního důstojníka" a propuštěn z armády. Roku 1949 byl zatčen, obviněn z velezrady, nezákonně uvězněn a umučen ve vězení na Pankráci. 2. května byl Lukas při jednom výslechu brutálně zmlácen 6 příslušníky Státní bezpečnosti.

Vyšetřovatelé mu způsobili rozsáhlá zranění v oblasti žaludku, ledvin i hlavy. Měl také rozdrčenou patní kost, strhané nehty na nohou a rozbitá chodidla. Podle výpovědí svědků byl Lukas údajně mučen také elektřinou. Vězeňský lékař mu odmítl poskytnout pomoc a 19. května Lukas na následky zranění ve vězeňské nemocnici zemřel. Za jeho smrt nebyl po roce 1989 nikdo trestně stíhán.

### **17. 2. – 145. výročí narození Jana Preislera**

Významný malíř budil pozornost svými kresbami již ve škole. Díky finanční podpoře svých učitelů a jejich známých mohl studovat na umělecko-průmyslové škole v Praze.

V době svých studií navázal kontakt se spolkem Mánes a podílel se na jeho práci. Mimo své umělecké činnosti působil také jako pedagog na Umělecko-průmyslové škole v Praze i na AVU.

### **17. 2. – 110. výročí narození Viléma Sachra**

Generálporučík, spisovatel a signatář Charty 77, účastník druhého odboje ve Francii a ve Velké Británii, je také autorem memoárů Krvavé velikonoce a Pod rozstříleným praporem, kde zachycuje boje na Slovensku v roce 1945. V roce 1977 podepsal Chartu 77. Msta režimu přišla okamžitě. Sacher byl degradován na vojína, zbaven všech československých vyznamenání a bylo mu zakázáno nosit vyznamenání zahraniční. Poté pracoval v Tatrovce Česká Lípa, v JZD Skalice a v mnoha pohostinstvích. Rehabilitován byl až posmrtně v roce 1990 (zemřel v r. 1987).

## **20. 2. – 40 let od úmrtí Jarmily Glazarové**

Česká spisovatelka se narodila v r. 1901. Převážná část jejího díla vznikla mezi lety 1936–1940. Nejznámější jsou romány Roky v kruhu, Vlčí jáma a Advent. Ač velmi významná spisovatelka, spojila svou politickou dráhu s komunistickou stranou. Při stalinistických soudních procesech na přelomu 40. a 50. let se podílela na kampaních s nimi spojených (mj. podporovala trest smrti pro Miladu Horákovou). V roce 1968 toho sice litovala a následně na počátku 70. let podepsala petici ve prospěch politických vězňů, ale podpis zase odvolala.

## **21. 2. – 115 let od úmrtí Emila Holuba**

Český lékař, cestovatel, kartograf a etnograf (\* 7. 10. 1847) vykonal několik vědeckých výprav do jižní Afriky a pořídil rozsáhlou přírodovědnou a etnografickou sbírku. V dětství ho silně ovlivnil africký cestopis Davida Livingstona, a tak se několik týdnů po promoci na lékařské fakultě vydal na svou první cestu do jižní Afriky za finanční podpory Vojtěcha Náprstka. 5. srpna 1879 se vydal na zpáteční cestu do Evropy. Do Prahy s sebou vzal i bečuánskou dívku Bellu. Vrátil se 18. října téhož roku a začal přednášet po celém území Rakouska-Uherska a psát články. Napsal a vydal první knižní popis Viktoriiniých vodopádů, na Střeleckém ostrově uspořádal velkou výstavu. V letech 1880-1881 vydal cestopis Sedm let v jižní Africe - příhody, výzkumy a lovy na cestách mých od polí diamantových až k řece Zambesi (1872-1879). Díky podpoře veřejnosti i císařského dvora připravil druhou cestu do Afriky, na níž se vydal s manželkou Růženou a šesti muži 22. listopadu 1883 a 22. prosince přistál v Kapském Městě. Expedice směřovala z Kapského města do dnešní Botswany a dále do dnešní Zambie. Na cestě došlo k mnohým nesnázím, nejprve k úmrtí dvou mužů výpravy a onemocnění dalšího, poté k potyčkám s domorodci a nakonec k přepadení tábora a zabití dalšího člena výpravy. Nakonec Holub i jeho manželka vážně onemocněli a museli se vrátit do Čech, kam dorazili koncem září roku 1887. Přesto se mu podařilo shromáždit mnoho přírodovědného i etnografického materiálu a poznatků, které byly oceňovány ve vědeckých kruzích u nás, v Německu, Francii a Anglii. Další cesty mu již zdravotní stav neumožnil (v Africe překonal malárii a další tropické nemoci), nicméně hojně publikoval, pořádal výstavy a přednášky. Dlouho se snažil získat prostor pro trvalé umístění svých sbírek, které čítaly kolem 13 000 předmětů, a když se mu to nepodařilo, zčásti je rozprodával, část jich daroval muzeím, vědeckým institucím a školám. Zemřel ve Vídni 21. února 1902 v 54 letech a zde je také pohřben. Jeho manželka zemřela 28. září 1958 ve věku 93 let a v závěti odkázala zbylé věci po manželovi jeho rodnému městu Holice.

V Holicích byl odhalen roku 1949 cestovatelův pomník a v roce 1970 tam bylo otevřeno Africké muzeum Dr. Emila Holuba.

### **23. 2. – 105. výročí narození Františka Širokého**

Hrdinný parašutista, příslušník výsadku Calcium, pocházel z chudé rodiny se šesti dětmi. František byl řezníkem až do obsazení českých zemí nacisty. Již 15. března přešel hranice do Polska a dostal se do tábora malých Bronowicích. Ve Francii vstoupil, jako mnoho jiných, do Cizinecké legie. Sloužil v Alžírě a po vypuknutí 2. světové války se zúčastnil bojů o Francii. Po porážce Francie byl evakuován do Anglie, kde byl po absolvování mnoha kurzů a poddůstojnické školy zařazen do výsadku Calcium.

Krátce po půlnoci 4. dubna 1944 byl výsadek Calcium vysazen nedaleko Čejkovic. Skupina se rozdělila, František Široký navázal styk s Radou tří a podařilo se mu pomocí vysílačky kontaktovat Londýn. V závěru války se v Nasavrkách podílel na odzbrojování maďarských vojáků z místní posádky a založení Národního výboru. 3. května 1945 byl internován sovětskými výsadbáři, ale na zásah npor. Pernického byl propuštěn. V listopadu 1945 demobilizoval a působil jako národní správce podniku Masného průmyslu v Kostelci u Jihlavy. 11. června 1949 byl zatčen a za údajnou protistátní činnost byl v roce 1950 ve vykonstruovaném procesu odsouzen ke čtyřem letům těžkého žaláře. Z Jáchymova byl propuštěn na amnestii v roce 1953. Poté pracoval jako svářeč a stavební dělník u OSP Jihlava. Zemřel 5. května 1965.

### **23. 2. – 105. výročí úmrtí Otilie Sklenářové-Malé**

Jedna z nejvýznamnějších hereček konce 19. a začátku 20. století se narodila 12. prosince 1844 ve Vídni v rodině vojenského lékaře. Od osmi let vyrůstala u babičky v Čechách, ale již ve Vídni hrála v českém ochotnickém divadle. Když rodina přesídlila do Prahy, studovala zpěv a posléze divadlo. Jako herečka poprvé vystoupila v Praze v květnu roku 1863 v roli Panny Orleánské a ihned získala velký úspěch a angažmá v Prozatímním divadle, také díky svému impresáři a manželovi Josefu Sklenářovi, který byl tajemníkem tohoto a Národního divadla. Provádala se za něj ve Zdicích 18. února 1867.

Z Prozatímního divadla Sklenářová v roce 1881 přešla do souboru Národního divadla a zde setrvala až do roku 1903. Vynikala krásným zevnějškem, znělým hlasem a skvělou recitací, což ji předurčovalo především k rolím tragických a patetických hrdinek. S velkým úspěchem ztvárnila např. Lady Macbeth, Strabu v Zeyerově hře Neklan, Markétku v Goethově Faustovi. Vynikala ale i v jemných komických rolích, zejména konverzačních.

Často hostovala také na venkově, ale i ve Vídni či v Záhřebu. Působila také jako pedagožka, a to jak soukromě, tak v dramatické škole Národního divadla a na Pražské konzervatoři. Jejími žačkami byly například Růžena Nasková či Ema Destinová.



## **24. 2. – 105 let od narození Jiřího Trnky**

Tento významný český výtvarník, ilustrátor, spisovatel, sochař, scenárista, loutkář, kostýmní výtvarník a režisér animovaných filmů, se narodil v Plzni a od útlého věku byl v kontaktu s loutkami, které se vyráběly v jejich rodině. Po studiích na Uměleckoprůmyslové škole v Praze navrhoval a vyráběl kulisy pro Divadlo Spejbla a Hurvínka J. Skupy v Plzni; později v dnešním pražském Divadle Rokoko provozoval vlastní loutkové divadlo. Při svém prvním setkání s loutkovým filmem vytvořil pro reklamní účely postavu Hurvínka. Roku 1945 se stal spoluzakladatelem studia Bratři v triku. Spolu s Hermínou Týrlovou a Karlem Zemanem se stal tvůrcem českého animovaného filmu. V čele s Jiřím Trnkou tato česká škola animovaného filmu po několik desetiletí neměla ve světě konkurenci. Roku 1967 byl jmenován profesorem na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, práci mu však znesnadňovala pokračující těžká nemoc, jíž podlehl 30. prosince 1969. Pochován je na Ústředním hřbitově v Plzni.

Mezi jeho nejznámější loutkové filmy patří Staré pověsti české a Dobrý voják Švejk namluvené jeho přítelem Janem Werichem a celovečerní film podle předlohy W. Shakespeara Sen noci svatojánské. Ilustroval desítky knih pro děti, včetně pohádkové knihy Zahrada, kterou sám napsal. Mezi jeho nejvýznamnější ocenění patří Cena Hanse Christiana Andersena a tři Mellièsovy ceny za nejlepší animovaný film.

## **26. 2. – 115 let od narození Emila Strankmüllera**

Československý voják a zpravodajský důstojník, účastník zahraničního protinacistického odboje se narodil ve Vídni v rodině trafikanta. Po přestěhování do Prahy absolvoval gymnázium a pokračoval na Vojenské akademii v Hranicích na Moravě. Zůstal u čs. armády a pomalu pokračoval v postupu – v červenci 1936 byl již důstojníkem hlavního štábu. Těsně před obsazením země nacisty v březnu 1939 odletěl se skupinou 14 zpravodajských důstojníků do Anglie – odvezli s sebou mnoho citlivých materiálů.

Ve Velké Británii byl jmenován zástupcem přednosta čs. zpravodajské ústředny. Zpravodajsky působil ve Švédsku, Jugoslávii a Holandsku, kde se mimo jiné podílel na řízení agenta A-54 Paula Thümmela, s nímž pracoval již před válkou. Podílel se na evakuaci čs. jednotek z Francie do Anglie, kde působil ve vedoucích funkcích MNO.

Až do roku 1948 působil v armádě, avšak v říjnu 1948 byl oficiálně penzionován ze zdravotních důvodů, ve skutečnosti však na nátlak Bedřicha Reicina. Krátce nato byl zatčen a v roce 1951 umístěn do tábora nucených prací a zbaven vojenské hodnosti. Po návratu z vězení pracoval jako popelář, později jako vrátný. V 60. letech byl částečně rehabilitován. Zemřel v roce 1988.

## **26. 2. – 95 let od narození Jana Vavrdy**

Příslušník výsadku Spelter překročil se svým přítelem hranice na Slovensko 23. února 1940, kde však byli zadrženi a vráceni do Protektorátu. Při dalším pokusu byli 1. března zadrženi v Maďarsku a vyhoštěni na Slovensko. Teprve při třetím pokusu se dostali do Francie. Po ústupových bojích prodělal v Anglii paravýcvik a byl zařazen do skupiny Spelter. Dne 5. května 1944, hodinu po půlnoci, byl s ostatními vysazen poblíž Kramolína u Třebíče. Poté, co se od skupiny oddělil velitel Chrastina, se s ostatními přesunul do úkrytu a v okolí Boňova spoluvyvíjel zpravodajskou činnost. 17. června 1944 se mu podařilo dostat se z obklíčení Gestapa a ukrýt se a poté nadále plnil zadané úkoly. V činné službě zůstal až do roku 1950, kdy byl z armády vyhozen. Po krátkém věznění se až do roku 1968 živil manuální prací. Po rehabilitaci v roce 1968 se vrátil zpět do armády a sloužil jako velitel vojenské zotavovny.

## **27. 2. – 110 let od narození Bohumila Říhy**

Český spisovatel se věnoval tvorbě pro děti, možná i proto, že původním povoláním byl učitel a praxi vykonával až do roku 1945. Ale psal také historické romány a jeho prózy se týkaly i „socialistické současnosti“. V roce 1952 se stal tajemníkem Svazu spisovatelů, v letech 1956–1967 působil jako ředitel Státního nakladatelství dětské knihy.

Z angažovaných vesnických románů je nejznámější doktor Meluzin, který byl zfilmován v hlavní roli s Rudolfem Hrušínským pod názvem Dým bramborové natě. Za jeho nejkvalitnější tvorbu však můžeme považovat historické romány z období českých dějin, zvláště trilogie o vládě Jiřího z Poděbrad – Předemnou poklekni, Čekání na krále a A zbyl jen meč. Pracoval také na několika čítankách a učebnicích nebo ceněné populárně naučné Dětské encyklopedii. Nejznámější z dětských knih jsou dodnes čtené Honzíkova cesta, O letadélku Káněti, Divoký koník Ryn či Adam a Otká.

## **27. 2. – 105 let od narození Nataši Gollové**

Známa česká herečka, vlastním jménem Nataša Hodáčová, si své umělecké příjmení si zvolila podle svého dědečka, profesora Jaroslava Golla, významného českého historika. Byla dcerou významného masarykovského politika, národohospodáře, poslance parlamentu, právníka JUDr. Františka Xavera Hodáče, profesora ČVUT a pozdějšího generálního tajemníka Ústředního svazu československých průmyslníků. Byla jazykově nadaná, hovořila francouzsky, anglicky, německy a rusky, vystudovala Filozofickou fakultu UK. Herectví a moderní scénický tanec studovala soukromě a od roku 1934 hrála v divadlech v Olomouci, v Českých Budějovicích, v Divadle na Vinohradech, na Fidlovačce i v divadle Jana Wericha. V Městských divadlech pražských byla v angažmá až do roku 1971.

Největší popularitu jí přinesl film. Díky svému komediálnímu talentu točila koncem 30. a v první polovině 40. let 20. století jeden film za druhým. Populární pár vytvořila s Oldřichem Novým. Zemřela v Praze 29. října 1988 a je pochována v hrobce rodiny Hodáčových na Vyšehradském hřbitově v Praze, poblíž kapitulního kostela sv. Petra a Pavla.

## 28. 2. – 235 let od narození Josefa Božka

Český mechanik a konstruktér je známý především konstrukcí prvního parovozu v českých zemích. Již na gymnáziu se zabýval sestrojováním důmyslných mechanismů a modelů. Vystudoval proto v Brně matematiku a mechaniku a z existenčních důvodů začal brzy pracovat v Praze jako technik na Stavovském polytechnickém ústavu. Brzy si získal skutečný věhlas sestrojením pohyblivé protézy pro knížete Ypsilantiho a ruského důstojníka Danilevského. Dále se věnoval konstrukci čerpadel pro vodárny a později i vagónů i pro první koněspřežnou železnici na evropské pevnině z Českých Budějovic do Lince.

Božek konstruoval i hodiny pro účely výuky na polytechnice, kde zhotovil soubor modelů hodinových kroků nejprogresivnějších systémů, i pro speciální použití od typů přenosných, interiérových až po věžní hodiny. Jeho přesné kyvadlové hodiny pro hvězdárnu Klementina z roku 1812 sloužily až do roku 1984 v Astronomickém ústavu v Praze.

Když v roce 1811 přivezl hrabě Jiří František August Buquoy do Čech první parní stroj, ujal se jeho zprovoznění právě Josef Božek. V září roku 1815 předvedl v Královské oboře první parou poháněný automobil na našem území. Při opakovaném předvádění v roce 1817, kdy ukazoval na Vltavě i parník vlastní konstrukce, mu byla ukradena pokladna s vybraným vstupným. Zadlužený Božek rozbil svůj vůz a zanevřel do konce života na experimenty s parním strojem. Konstruktéry se stali i jeho synové František Božek a Romuald Božek. Starší František navázal na jeho činnost hodinářskou a jemnomechanickou a převzal po něm i funkci mechanika Polytechniky. Mladší Romuald vynalézal a konstruoval mj. dopravní prostředky, časoměrné přístroje, lékařské či hudební nástroje.

*Jindra Svitáková, fotografie Wikipedia.org a archiv Centra české historie*

☐ {phocagallery view=category|categoryid=128|limitstart=0|limitcount=0}